

Nr 166.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. professorn John Börjesons änka; gifven Stockholms slott den 24 februari 1911.

Under åberopande af närlagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva

att f. d. professorn John Börjesons änka Louise Frederikke Anna Marthe Börjeson, född Bartholin, må från och med år 1911, så länge hon förblifver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

P. E. Lindström.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1911.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Statsråden: PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
LINDSTRÖM,
VON SYDOW,
VON KRUSENSTIERNA.

Departementschefen, statsrådet Lindström anförde:

I en till Eders Kungl. Maj:t ingifven ansökning har fru Louise Frederikke Anna Marthe Börjeson, född Bartholin, änka efter den 29 januari 1910 aflidne f. d. professorn vid det under akademiens för de fria konsterna inseende ställda läroverk John Börjeson, i underdånighet anhållit att komma i åtnjutande af någon pension af statsmedel.

Af en vid ansökningen i bestyrkt afskrift fogad bouppteckning efter f. d. professorn Börjeson inhämtas, att han såsom storbhusdelägare efterlämnat, förutom änkan, som är född den 14 december 1851, två döttrar och fyra söner, af hvilka den yngsta dottern är född år 1879 och den yngste sonen år 1886, att boets behållning utgjorde 15,133 kronor 5 öre, samt att denna behållning jämlikt ett emellan makarna Börjeson upprättadt inbördes testamente skulle, sedan bröstarfvingarnas laglotter däraf utgått, tillfalla änkan.

I den underdåniga ansökningen har sökanden anført, att förutom sagda behållning i boet, hvilken behållning till stor del utgjordes af en

ytterst svårrealiserbar. å ofri grund belägen sommarvilla, hon till sitt uppehälle ägde att tillgå dels en pension till ett belopp af 1,000 kronor årligen från den inom akademien för de fria konsterna bildade pensionskassan, dels ock garanterad afkastning till belopp af 1,000 kronor under sin lifstid af en fond, som bildats genom ett af enskilda personer anordnad lotteri å vissa af hennes afidne mans konstverk. Af den henne sålunda tillfallande årliga inkomsten, 2,000 kronor, måste dock tillsvidare en rätt afsevärd del disponeras, dels för möjliggörande af hennes yngste sons fortsatta utbildning inom musikfacket, dels ock till hennes yngsta icke helt själf försörjande dotters underhåll i hemmet.

Öfver denna ansökning hafva infortrade underdåniga utlåtanden afgifvits den 17 december 1910 af akademien för de fria konsterna och den 10 januari 1911 af statskontoret.

Akademien har i sitt utlåtande erinrat, att sökandens afidne make bland sin tids svenska konstnärer intoge ett af de allra främsta rummen. Genom de förträffliga verk han skapat hade han hedrat det svenska namnet på ett alldeles särskildt sätt. Den tacksamhetsskuld, hvori vårt folk därmed stode till namnet Börjeson, borde, enligt akademiens uppfattning, utesluta hvarje tanke på att detta folks representanter skulle kunna afslå den ansökan hans efterlämnade, i svåra ekonomiska förhållanden lefvande maka framlämnat. Vidkommande den sökanden från akademiens pensionskassa beviljade lifstidspensionen af 1,000 kronor ville akademien, till undvikande af missförstånd, nämna, att denna kassa helt och hållet bildats genom inkomsten af konstutställningar, som allt ifrån början af 1800-talet och intill 1870-talet anordnats af akademien tillhörande konstnärer m. fl., och att staten icke bidragit med något som helst belopp till nämnda kassas bildande.

I sitt ofvanberörda utlåtande har statskontoret anført följande. Först genom det nya reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa, som den 21 december 1907 fastställdes att gälla från ingången af därpå följande året, syntes delaktighet i kassan hafva inrymts för professor vid det under akademiens för de fria konsterna inseende ställda läroverk. Sökandens man, professorn i figurteckning och modellering vid nämnda läroverk J. L. Börjeson, hvilken den 28 september 1907 erhållit nådigt afsked, torde således icke hafva kunnat genom inbetalning till någon af statsmedel understödd kassa sörja för sin änkas underhåll, och sökanden hade alltså icke att påräkna något understöd från sådan kassa. Enligt hvad af handlingarna inhämtades hade emellertid nämnda akademi från dess enskilda

pensionskassa beredt sökanden en pension af 1,000 kronor. Då sålunda den offentliga institution, under hvars inseende sökandens man utöfvat sin lärarverksamhet, varit i tillfälle att af samlad fond gifva sökanden understöd till belopp, öfverstigande den pension, som skulle hafva tillkommit sökanden, därest hennes man varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, då vidare sökanden med hänsyn till öfriga i ärendet meddelade omständigheter icke kunde anses vara i sådan nödställd belägenhet, att billighetsskäl borde föranleda beredande af ytterligare pension, samt därtill komme att hvad i ansökningen anförts i fråga om behovet af understöd för de två yngsta barnens utbildning och underhåll icke torde kunna tillmätas någon betydelse, enär de öfverskridit den lefnadsålder, då pupillunderstöd plägade upphöra, ville det synas statskontoret, som om, därest denna pensionsfråga finge betraktas endast från de vid sådana frågors bedömande vanligen förekommande synpunkter, fullgoda skäl icke skulle förefinnas för åtgärd i det af sökanden angifna syfte. Men såsom akademien i sitt underdåniga utlåtande framhållit hade professor Börjeson, oafsedt sin lärarverksamhet, såsom statybildhuggare inlagt framstående förtjänster, och från hans hand hade utgått ett flertal af de mest betydande konstverk, som prydde offentliga platser inom landet. Därest man i denna omständighet funne tillräcklig anledning att söka genom understöd af statsmedel bereda hans efterlämnade änka en bekymmerfri ålderdom, ville det synas lämpligt, att statens understöd bestämdes till samma belopp, som såväl af akademien som genom enskilda personers åtgärder tillskjutits till sökandens underhåll, eller alltså ettusen kronor årligen.

Angående Börjesons betydelse såsom konstnär har intendenten vid nationalmuseum doktor L. Looström i en till mig ingifven promemoria anført följande:

»Statybildhuggaren professor John Börjeson intog, såsom akademien erinrat, bland sin tids svenska konstnärer ett af de allra främsta rummen. Han framstår i sina verk som en konstnär af utprägladt svenskt skaplynne. Det därjämte mest karaktäristiska draget i hans konst är en i ögonen fallande monumentalitet, som vittnar om ett i högsta grad utveckladt sinne för framställandet af det manliga och värdiga hos den framställda personligheten. Därmed har Börjeson i brons och marmor skapat ett svenskt-historiskt porträttgalleri, som saknar sin like i den svenska konstens häfder. Hans förträffliga ryttarstaty af konung Carl X Gustaf, på Stora torget i Malmö, bär vittne därom icke mindre än ryttarstoderna af konung Carl IX i Göteborg och Magnus Stenbock i Hälsingborg. Samma egenskaper återfinnas hos sådana hans skapelser som Axel Oxenstiernas

stod på Riddarhusets gård i Stockholm, Nils och John Ericssons i samma stad, Erik Gustaf Geijers i Uppsala, Jonas Alströmers i Göteborg och Ludvig Holbergs i Bergen. Dessutom finnes af Börjesons hand i olika delar af landet ett antal byster, i hvilka han återgifvit dragen af framstående svenska män bland hans samtida, såsom Viktor Rydberg, Gunnar Wennerberg, Bernhard von Beskow, grefve Gustaf Lagerbjelke, Sven Lovén, Fredrik Vilhelm Scholander, C. D. af Wirsén, Karl Yngve Sahlin och många flera. Och detta svenskt-historiska bildgalleri har i tusentals reproduktioner blifvit det svenska folkets egendom; de återfinnas, dessa stor-slagna konstverk, såväl i skolans läroböcker som i skaldernas verk och den historisk-vetenskapliga litteraturen. Och därmed skola de tvifvels-utan i högre grad än andra samtida konstverk verka främjande och stärkande på fosterlandskänslan, därigenom att de så att säga lefvandegjort våra största konungars och andra framstående svenska mäns drag för nu-tida och kommande släkten.

»En sådan ädel och manlig konstnärlig verksamhet är för visso värd något offentligt erkännande från nationens sida, här så mycket mer på sin plats som John Börjeson närmare tjugofem år på ett utmärkt sätt verkade såsom lärare i bildhuggarkonst vid statens enda konsthögskola. Och då här endast ifrågasatts att detta erkännande skulle taga sig uttryck i form af en pension åt hans efterlevande maka för att bereda henne en så vidt möjligt sorgfri ålderdom, så synes anledning förefinnas att hos Riksdagen göra framställning i ämnet.»

Statskontoret har i sitt utlåtande angifvit de skäl, som tala mot bifall till den ifrågavarande framställningen. För min egen del finner jag dessa skäl riktiga. Det är också alldeles särskilda omständigheter, som bestämt mig för att det oaktadt förorda bifall till framställningen. Det belopp af 2,000 kronor årligen, hvaraf sökanden för framtiden skall hafva sin utkomst, är ju för en person i sökandens ställning icke större, än att extra tillskott kan vara af behofvet påkalladt. Detta skulle dock i och för sig icke vara tillräckligt för att öfvervinna mina betänkligheter. Det för mig afgörande skälet ligger i själfva den lifsgärning, som sökandens aflidne man utfört, och som synes mig vara af den betydelse, att nationen icke bör undandraga sig att bereda hans änka en ekonomiskt bekymmerfri ålderdom. John Börjesons namn är knutet vid en rad af konstverk, som höra till de förnämsta alstren af nutida svensk konst och som skola föra hans namn till eftervärlden. För hvad han sålunda utfört står vårt folk i en tacksamhetsskuld, som icke kan lämpligare erkännas än genom ett ekonomiskt handtag till hans efterlevande

Departement-
schefen.

hustru. Det belopp, statskontoret i sådant hänseende föreslagit, synes mig lämpligt.

På grund häraf får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition äska Riksdagens medgifvande därtill

att f. d. professorn Börjesons änka Louise Frederikke Anna Marthe Börjeson, född Bartholin, må från och med år 1911, så länge hon förblifver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 1,000 kronor.

Till hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, lämna nådigt bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Seth Flodin.